

EESTI KÕRG- JA KUTSEHARIDUSE KVALITEEDIAGENTUUR

Kokkuvõte kutseõppe õppekavarühmade akrediteerimisest aastatel 2011–2018

Koostanud: Marge Kroonmäe, Reet Taimsoo, Liia Lauri

Euroopa Liit
Euroopa Sotsiaalfond

Eesti
tuleviku heaks

„Kutsehariduse kvaliteedi hindamine ja kindlustamine”

2019

Sisukord

Saateks	3
Kutseõppe õppekavarühmade akrediteerimise tulemused 2011–2018.....	4
Eesti kutseõppe tugevused ja kitsaskohad akrediteerimiste põhjal.....	10
Tugevused	10
Kitsaskohad.....	12
Osapoolte tagasiside akrediteerimisprotsessile.....	15
Koolide tagasiside hindamiskülastusele	15
Hindamiskülastuste tagasiside akrediteerimisprotsessile	16
Koolijuhtide tagasiside ja ootused akrediteerimisprotsessile pilootvooru lõpus...	17
Koolide tagasiside akrediteerimisprotsessile.....	18
Üleminek kutseõppe õppekavarühmade kvaliteedi hindamisele	19
Kasutatud materjalid	21

Saateks

Olete lugemas Eesti Kõrg- ja Kutsehariduse Kvaliteediagentuuri (EKKA) kokkuvõtet kutseõppe õppekavarühmade akrediteerimisest aastatel 2011–2018.

Haridus- ja Teadusministeeriumi juhtimisel töötati koostöös kutseõppe osapooltega aastaks 2010 välja kutseõppe õppekavarühmade akrediteerimise mudel. Erinevalt senisest välishindamisest keskendus akrediteerimine vahetult õppeprotsessile õppekavarühmade kaupa. Õppekavarühmapõhine hindamine võimaldas koolituse tellijatel, tööandjatel ja õppijatel saada tagasisidet valdkondliku õppe tasemest kutseõpet pakkuvas õppeasutustes (edaspidi *koolides*).

Kooli enesehindamisel põhineva akrediteerimise eesmärgiks seati õppijakeskse õpikäsituse ja kooli kui õppiva organisatsiooni toetamine. Akrediteerimisprotsessi tulemus seoti haridus- ja teadusministri käskkirjaga antava õppe läbiviimise õigusega kooli õppekavarühmas.

Akrediteerimise süsteemi väljatöötamise ja rakendamise tegevused ning vahendid kavandati ESF programmis „Kutsehariduse sisuline arendamine 2008–2013“, toetamaks selle peaesmärki: kutseõppe sisu on uuendatud, vastab isiksuse arengu, ühiskonna, majanduse ja tööturu vajadustele; kutseõppe kvaliteet ja õppija konkurentsivõime tööturul on tõusnud. Augustist 2010 tegutses EKKA programmi partneri rollis akrediteerimise korraldaja ja läbiviijana.

Alates 2015 aastast on EKKA uue ESF projekti „Kutsehariduse kvaliteedi hindamine ja kindlustamine“ elluviija. Projekti eesmärk on saavutada tööturu ja kutseõppe suurem sidusus, toetades kutseõppeasutuste ja kutseõpet pakkuvate rakenduskõrgkoolide arengut enesehindamise ja sõltumatu välishindamise ehk akrediteerimisega. Tegevus on suunatud „Eesti elukestva õppe strateegia 2020“ (EÕS) strateegilise eesmärgi 3 – elukestva õppe võimaluste ja töömaailma vajaduste vastavus – saavutamisele.

Järgnevas kokkuvõttes peatume kaheksa akrediteerimisaasta tulemustel ning anname ülevaate tagasisidest, mida nende aastate jooksul osapooltelt kogusime. Loodame, et siit leiavad vajalikku informatsiooni akrediteerimises osalejad, samuti tööandjate liidud ja teised kutsehariduse huvipooled.

Kutseõppe õppekavarühmade akrediteerimise tulemused 2011–2018

Akrediteerimisel hinnati kooli õppekavarühmas toimuva õppekasvatustöö toimivust ja jätkusuutlikkust viies hindamisvaldkonnas:

- 1) õppekasvatustöö protsess;**
- 2) eestvedamine ja juhtimine;**
- 3) personalijuhtimine;**
- 4) koostöö huvigruppidega;**
- 5) ressursside juhtimine.**

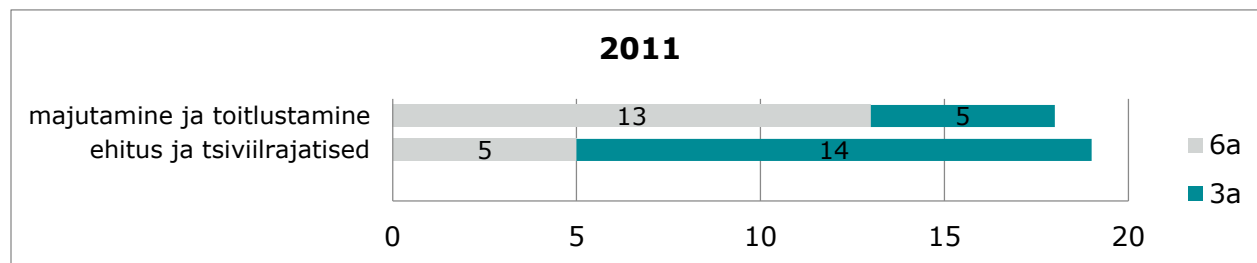
Kooli õppekavarühma hindamisprotsess koosnes neljast järjestikusest etapist. Esmalt koostas kool sisehindamisele toetudes õppekavarühma eneseanalüüsi aruande. Seejärel viis kutseõppe ekspertidest ja õppekavarühmale vastava valdkonna tööandjate esindajatest moodustatud sõltumatu hindamiskomisjon läbi õppekavarühma välishindamise – analüüsis õppekavarühma aruannet, viis läbi hindamiskülastuse ning koostas hindamisaruande. Kutsehariduse hindamisnõukogu tegi õppekavarühma eneseanalüüsi aruannet ja hindamisaruannet aluseks võttes akrediteerimisotsuse ja ettepaneku haridus- ja teadusministrile õppe läbiviimise õiguse pikendamise kohta õppekavarühmas. Hindamisnõukogu ettepaneku alusel tegi haridus- ja teadusminister otsuse pikendada õppe läbiviimise õigus õppekavarühmas kas kuue või kolme aasta võrra või mitte pikendada õppe läbiviimise õigust.

Akrediteerimise pilootvoor viidi läbi vastavalt kutseõppeasutuse seadusesse aastal 2011 lisatud rakendussättele, mille kohaselt toimus valikuline akrediteerimine (edaspidi *pilootvoor*) majutamise ja toitlustamise ning ehituse ja tsiviilrajatiste õppekavarühmades. Nende õppekavarühmade kasuks otsustati, kuna need olid nii õppijate kui vastavat õpet pakkuvate koolide arvult suurimad, samuti olid uued riiklikud õppekavad neis valdkondades loodud esimeste hulgas. Kokku pakkus aastal 2011 nendes õppekavarühmades kutseõpet 25 kooli.

Pilootvoorus osalemine oli koolidele vabatahtlik ning juhatas sisse kutseharidussüsteemi arengukavas ette nähtud ülemineku õppekavarühmade akrediteerimise süsteemile, mis asendas seni kehtinud koolituslubade süsteemi. Võimalust ennast pilootvoorus proovile panna kasutasid 24 kooli. Kokku hinnati 2011. aastal 37 kooli õppekavarühma – 18 majutamise ja toitlustamise kooli õppekavarühma ning 19 ehituse ja tsiviilrajatiste kooli õppekavarühma. Hindamiskomisjonides osales 41 eksperti, sh 17 tööandjate esindajat.

Kutseõppe õppekavarühmade akrediteerimine 2011–2018

Esimese akrediteerimisaasta tulemusel said 18 kooli õppekavarühma täisakrediteeringu kuueks aastaks ja 19 kooli õppekavarühma kolmeks aastaks.

Joonis 1. Akrediteerimistulemused 2011

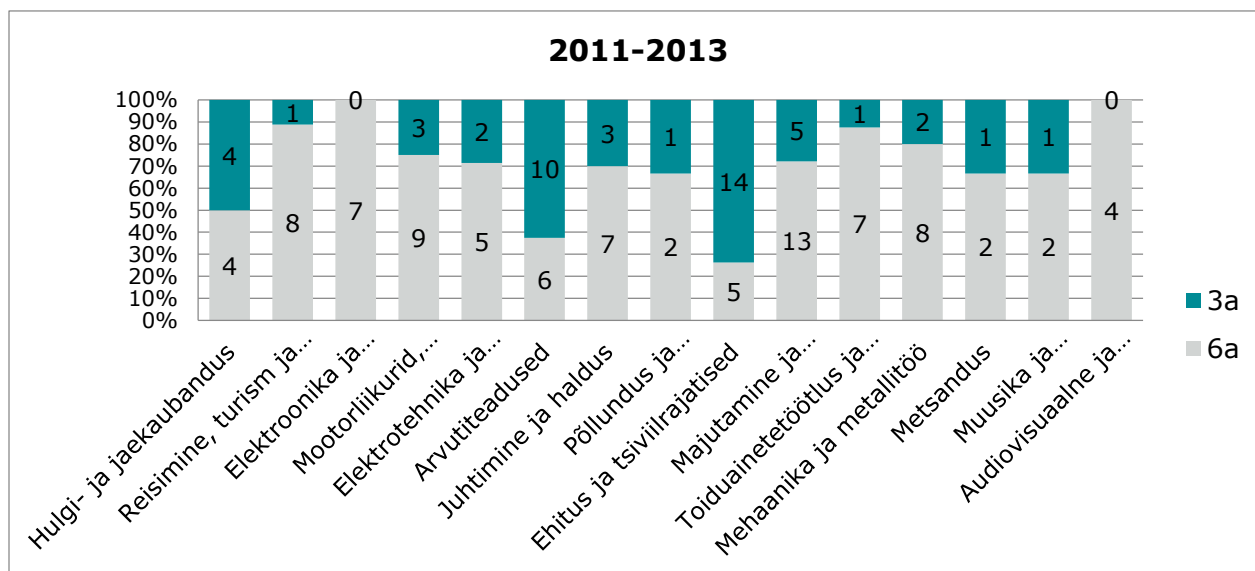
Pilootvoorus 6-aastase ehk täisakrediteeringu saanud koolide õppekavarühmades loeti õppe läbiviimise õigus pikendatuks kuue aasta võrra. Koolide õppekavarühmades, mis olid pilootvoorus saanud 3-aastase otsuse, oli võimalik tulla nn puhta lehena uuesti akrediteerimisele 2014. aastal, olles pilootvooru kogemuse võrra rikkam.

Kutseõppe õppekavarühmade akrediteerimine jätkus 2013. aasta lõpuni pilootvooruna senise korralduse alusel. 2013. aasta lõpuks oli akrediteeritud 139 kooli õppekavarühma ning osalenud 35 kutseõpet pakkuvat kooli.

Suuremad kutsehariduskeskused said kolme aasta jooksul kaaluka akrediteerimiskogemuse, nt Narva Kutseõppekeskuses ja Tartu Kutsehariduskeskuses oli akrediteeritud 12 õppekavarühma, Pärnumaa Kutsehariduskeskuses 10 õppekavarühma. Et akrediteerimine oli senini vabatahtlik, tuleb tunnustada kõiki koole, kes vaatamata pingelisele ajakavale (nt nelja õppekavarühma akrediteerimine ühes perioodis) kasutasid igat võimalust saada välishinnang õppekasvatustöö tasemele oma õppekavarühmades.

Hindamiskomisjonides töötas kolme aasta jooksul kokku ligi 100 hindamisksperti, sh 58 tööandjate esindajat. Kutsehariduse hindamisnõukogu võttis istungitel vastu kokku 139 akrediteerimisotsust.

2011–2013 pilootvooru tulemused olid õppekavarühmade võrdluses üsnagi erinevad. Akrediteerimine tõi esile, et nagu majandusvaldkonnad erinevad oma spetsiifikas, erinevad õppekavarühmad oma tugevuste ja probleemide poolest.

Joonis 2. Akrediteerimistulemused 2011–2013

Pilootvooru lõpuks oli Tartu Kutsehariduskeskusel täisakrediteering kõigis 12 seni akrediteeritud õppekavarühmas, kõik täisakrediteeringud olid ka Kuressaare Ametikoolil seitsmes õppekavarühmas, Haapsalu Kutsehariduskeskusel kõigis neljas ja Võrumaa Kutsehariduskeskusel kõigis viies seni akrediteeritud õppekavarühmas.

2014. aastal jõustus uus kutseõppeasutuse seadus, kus sätestati kutseõppe õppekavarühmade akrediteerimise nõuded ning õppe läbiviimise õiguse andmise kord. Kõikides õppekavarühmades, mis aastatel 2011–2013 olid saanud 6-aastase akrediteeringu, loeti õppe läbiviimise õigus pikendatuks kuueks aastaks.

EKKA jätkas õppekavarühmade akrediteerimisega kutseõppeasutuse seaduse alusel. Hindamisprotsessi põhimõtted ja hindamisvaldkonnad jäid samaks, kuid koolide esindajatest ja hindamiskspertidest koosnev töörühm vaatas üle ja täiendas hindamiskriteeriume, et need oleksid vastavuses uuenenud seaduse ja kutsehariduse arengusuundadega.

2014–2015 jätkusid väga intensiivsed akrediteerimisperiodid: 2014. a akrediteeriti kokku 66 kooli õppekavarühma; seitse kutseõpet pakkuvat kooli osalesid akrediteerimises esmakordselt; 2015. a osales akrediteerimises kokku 56 kooli õppekavarühma.

Akrediteerimise pilootvoorus osalemise kogemus oli toeks õppekavarühmades, mis esimesel korral täisakrediteeringut ei pälvinud. Kui õppekavarühma arendamine oli tähelepanu alla võetud ja tookordse hindamiskomisjoni soovitustega arvestatud, saadi kolme aasta pärast i õppekavarühmale akrediteering kuueks aastaks. Näiteks ehituse õppekavarühmas sai sel korral 6-aastase akrediteeringu 85% akrediteeritud koolide õppekavarühmadest.

Kutseõppe õppekavarühmade akrediteerimine 2011–2018

2015. aastal sai mitmel koolil esimene akrediteerimisring läbi, st kõik kooli õppekavarühmad olid 2011–2015 akrediteeritud. Tunnustust vääriv oli Tartu Kutsehariduskeskuse tulemus, kus kõik 16 õppekavarühma olid akrediteeritud kuueks aastaks, st kõik pilootvoorus osalenud kooli õppekavarühmad esimesel hindamisel ning Kuressaare Ametikooli sama tulemus kõigis 13 kooli õppekavarühmas.

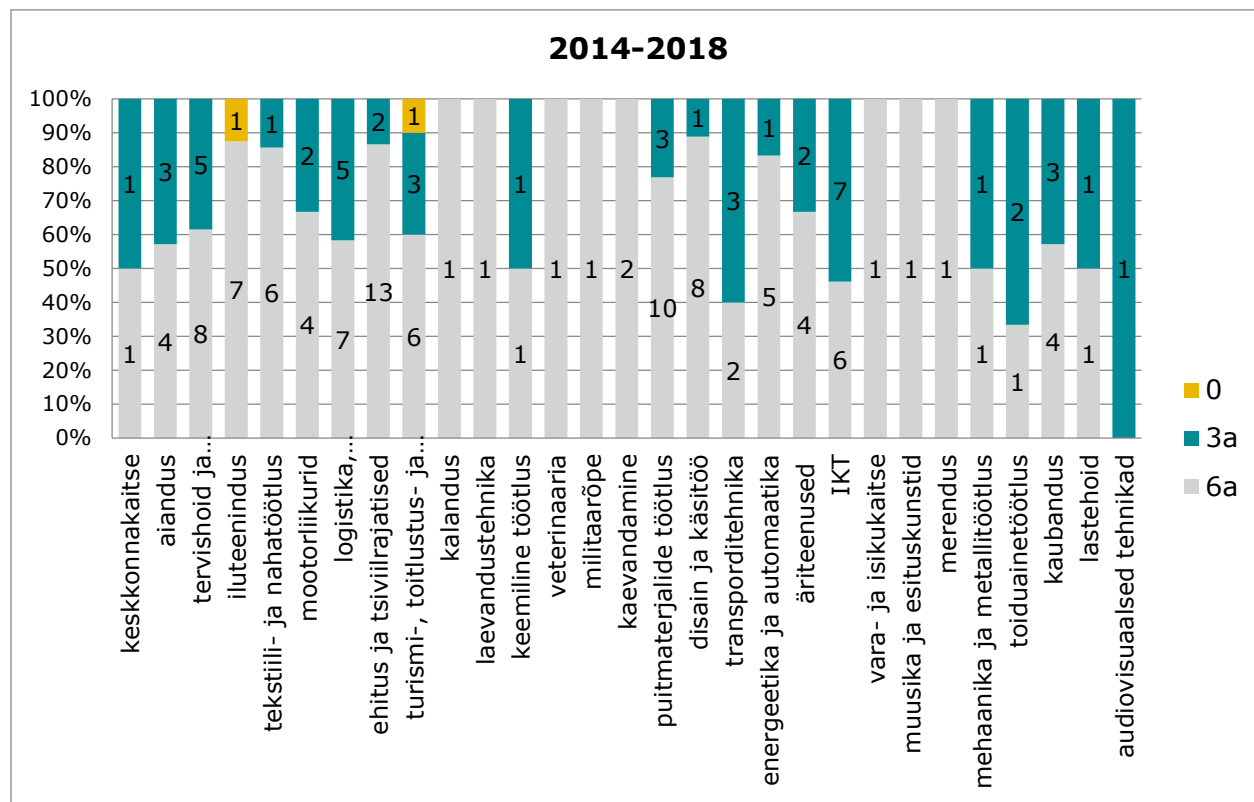
Õppekavarühmades, mis olid teistkordsel akrediteerimisel, hindasid komisjonid arengut, sh eelmise hindamiskomisjoni soovitustega arvestamist õppeprotsessis ja õppekavarühma võimekust enesehindamise toel järjepidevaks parendamiseks. Kokku üheksal juhul hindasid komisjonid, et õppekavarühma parendustegevus kolme aasta kestel ei ole olnud piisav täisakrediteeringuks, kuna eelmised ettepanekud on jäänud tähelepanuta või et õppekavarühm seisab silmitsi samade lahendust vajavate kitsaskohtadega.

2016. aasta sügisel viis EKKA esmakordselt läbi kutse- ja kõrghariduse ühishindamise Sisekaitseakadeemia ärinduse ja halduse ning sisekaitse kõrghariduse ja kutsehariduse vara- ja isikukaitse õppekavagruppides. Ühise hindamise eesmärk oli hinnata õppeprotsessi ja selle arendust kui tervikut ning anda tagasisidet ja soovitusi sidustatud parendustegevuseks. Koostöös Sisekaitseakadeemiaga töötas EKKA välja kohandatud eneseanalüüsi koostamise juhendi. Näiteks õppekavade ja õppekavaarenduse hindamisvaldkonnas oli õppeasutusel võimalik analüüsida õppekavaarendust ja kavandada parendustegevusi, tuues välja seosed ja vajadused valdkonna kõigi haridustasemetete ja kogu kooli kontekstis. Eestis ainulaadsete õppekavade ühishindamise puhul oli hindamiskomisjonis vajalik laiapõhjaline kompetents ja kõikide õppevaldkondade kaetus ekspertidega, sh töödandjate esindajatega. Vajalik oli põhjalik Eesti sisekaitse süsteemi toimimise ja arengusuundade tundmine. Hindamiskomisjon moodustati suurem kui kutseõppes tavapäraselt, lisaks õppevaldkondade ekspertidele välisriikidest olid kaasatud töödandjad Eesti riigiametitest, ja üliõpilane. Kutseõppe hindamisel oli rahvusvaheliste ekspertide kaasamine esmakordne ja eeldas ingliskeelset eneseanalüüsi aruannet ning hindamiskülastusel intervjuude läbiviimist inglise keeles. Hindamiste ühitamine aitas kooli töötajate aega suurel määral kokku hoida ja vähendas oluliselt nii akadeemia kui ka EKKA halduskoormust.

Aastatel 2016–2018 toimusid enamasti kordusakrediteerimised nendes õppekavarühmades, kus seni ei olnud kuue-aastast akrediteeringut. 2017–2018 viis EKKA läbi kokku 21 akrediteerimist kooli õppekavarühmades, kus seni oli õppe läbiviimise õigus antud kolmeks aastaks ja koolid taotlesid kordusakrediteerimist. Hindamiskomisjonide tähelepanu all oli, kuivõrd on õppekavarühmas arvestatud eelmise komisjoni ettepanekutega ning mis parendustegevusi on hindamisperioodil rakendatud õppeprotsessi kvaliteedi tagamiseks. Kokku 12 kooli õppekavarühmas leidsid hindajad, et areng on olnud märgatav ja õppekavarühm on väärt täisakrediteeringut kuueks aastaks.

Kutseõppe õppekavarühmade akrediteerimine 2011–2018

Kutseõppe õppekavarühmade akrediteerimise saab kokku võtta arvudes: kaheksa aasta jooksul võeti vastu 297 akrediteerimisotsust, neist 261 aastatel 2011–2015.

Joonis 3. Akrediteerimistulemused 2014–2018 kehtinud õppekavarühmade jaotuse alusel

Hindamiskomisjonides töötas 201 hindamisksperti, kellest 130 olid vastava valdkonna tööandjate esindajad.

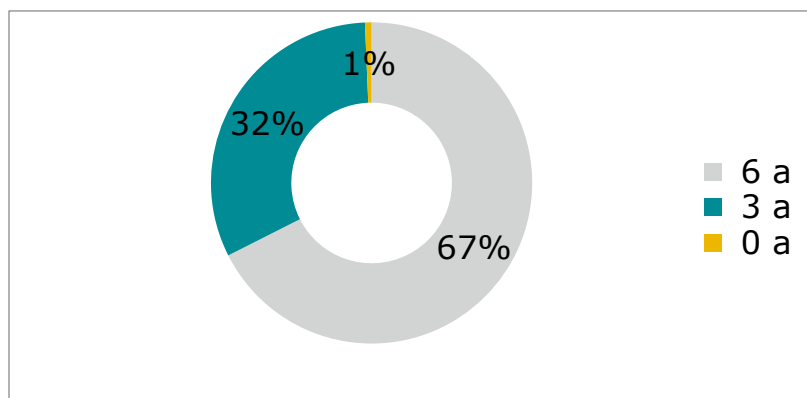
Kutsehariduse hindamisnõukogu pidas hindamisotsuste vastuvõtmiseks 30 istungit. Hindamisnõukogu tööd juhtis kaheksa aasta jooksul kolm esimeest: Tanel Linnus aastatel 2011–2013, Andres Pung 2014 ning Tiia Randma 2015–2018.

Õppekavarühmapõhine akrediteerimine tõendas, et õppekavarühmade tase ja arenguvajadused ühes koolis võivad olla erinevad ja spetsiifilised, tulenevalt õppijate sihtgrupist, regiooni eripärast ja ootustest, kutseõpetajate olemasolust, nende tasemest jt teguritest.

Intensiivsetel akrediteerimisaastatel tulid koolid toime tulnud suure akrediteerimiste arvuga, nt ühel poolaastal kolme kuni nelja õppekavarühma hindamisega. Märkimist väärib, et koolid esitasid eneseanalüüsid EKKAle alati tähtaegselt, korraldasid väga hästi hindamiskomisjonide vastuvõtu ning külastuse ladusa korralduse koolis. Hea koostöö aitas edukalt toime tulla mahukate ja pingeliste akrediteerimisaastatega.

2018. a lõpuks oli kuue-aastase akrediteeringu saanud ligi 70% kooli õppekavarühmadest.

Joonis 4. Akrediteerimistulemuste osakaal 2018. a seisuga

Kutseõpet pakkuvate koolide arv on aastate jooksul vähenenud, koole on suletud ja liidetud. Koolide liitmisel (nt Sillamäe KK, Narva KÕK ja Ida-Virumaa KHK ühendamisel Ida-Virumaa Kutsehariduskeskuseks) loeti samades õppekavarühmades erinevate akrediteerimistulemuste puhul kehtivaks täisakrediteering. Paljudel juhtudel on koolid otsustanud, et nad ei jätkka õppe pakkumist mõnes, eelkõige 3-aastase akrediteeringuga, õppekavarühmas. Samuti on „Kutseharidusstandardis“ muudetud õppekavarühmade jaotust. Nii on 2018 aastalõpu seisuga Eestis kokku 246 kutseõppe tasemeõppe õppekavarühma. Neist 237 õppekavarühmal on kuue-aastane akrediteering ehk õppe läbiviimise õigus kuueks aastaks. Kolme-aastase akrediteeringuga õppekavarühmadest toimub 2019. aasta alguse seisuga õpe vaid üheksas kooli õppekavarühmas. Uue seaduse alusel on 3-aastase akrediteeringuga ehk tähtajalise õppe läbiviimise õigusega õppekavarühmadel tähtajatu õppe läbiviimise õiguse saamiseks võimalus taotleda õppekavarühma kordushindamist.

Eesti kutseõppe tugevused ja kitsaskohad akrediteerimiste põhjal

Kutseõppe tugevuste ja kitsaskohtade ülevaate koostamisel on kasutatud hindamisaruandeid aastatest 2011–2018, akrediteerimise kokkuvõtteid aastatest 2011–2013 (pilotvoor), 2014, 2015, 2016 ja 2017 ning valdkondlikke kokkuvõtteid (vt kasutatud materjalid lk 18). Valdkondlikud kokkuvõtted koostati 2015. aastal vajaduspõhiselt OSKA raportite tarvis nende õppekavarühmade kohta, kus akrediteerimine viidi läbi rohkem kui kuues õppeasutuses, nimelt disain ja käsitöö, puitmaterjalide töötlus, info- ja kommunikatsioonitehnoloogia ning tervishoid ja sotsiaalteenused.

Kuigi mitmed hindamiskriteeriumide aspektid esinevad üsna võrdse sagedusega nii tugevustena kui ka kitsaskohtadena, on siiski ka selliseid, mis liigituvad selgelt kas üheks või teiseks. Nende põhjal joonistuvad välja Eesti kutseõppe tugevused ja kitsaskohad. Seda hoolimata tõsiasi, et õppekavarühmad ja nende õppekavad ning regioonide ja koolide kontekst võivad olla väga erinevad.

Tugevused

Hindamisaruannete põhjal on ressursside planeerimine, eestvedamine ja juhtimine ning personali vastavus kvalifikatsioonile selgelt sagedamini hinnatud tugevusena kui parendusvaldkonnana.

Ressursside planeerimine

Ressursside planeerimine on läbi aastate olnud tugevus. Kutseõpet pakkuvate koolide materiaaltehniline baas oli tiiptasemel ja kaasaegne juba akrediteerimise pilotvoor (2011-2013) tulemuste põhjal ning see leidis äramärkimist ka 2014. a akrediteerimise kokkuvõttes ja 2015. a valdkondlikes aruannetes. Õppekavarühmade tugevusena toodi esile ressursside piisavus ning õppekeskkonna, sh õppebaaside asja- ja ajakohasus. Olemas olid kaasaegsed, tööandja ootustele ja õppekavarühma vajadustele vastavad õppevahendid, majandamine oli läbimõeldud, ressursse juhiti süsteemselt.

Samas on ressursside planeerimise ja kasutamisega seotud ka väljakutsed. Koolid peavad hoidma õppebaasid kaasaegsetena ja töökorras, nagu oli märgitud nt 2014. a kokkuvõttes. Samuti on kitsaskohaks, et olemasolevaid ressursse ei kasutata optimaalselt, kuna õppijate arv on vähenenud. Näiteks tervishoiu ja sotsiaalteenuste valdkonnas andsid komisjonid 2015. a soovitusi õppebaaside laialdasemaks kasutamiseks (nt täienduskoolituste läbiviimiseks).

Eestvedamine ja juhtimine

Eestvedamine ja juhtimine on aruannete põhjal vastuoluline teema. Ühest küljest tuleb see hindamisaruannetes välja selge tugevusena, teisest küljest on aspekte, mis kuuluvad arendusvaldkondadesse.

Hindamisaruannetest nähtub, et eestvedamine ja juhtimine õppekavarühma tasandil toetab üldiselt eesmärgipärast õppekasvatustööd ja on kaasav. Näiteks 2015. a akrediteeritud õppekavarühmade puhul töid hindamiskomisjonid esile kogu personali ja tööandjate kaasamist õppekavarühma juhtimisse. Tugevusena märgiti organisatsioonikultuuri, mida iseloomustab avatud juhtimisstiil ning hea infoliikumine. Avatud ja kaasava juhtimise puhul toimivad üldjuhul hästi tagasisidesüsteemid ning vastutus on mõistlikult jagatud. Ka aastatel 2016 ja 2017 on komisjonid eestvedamist ja juhtimist enamjaolt hinnanud kui süsteemset ja kaasavat ning kooli arengusuundadest lähtuvat.

Väide, et eestvedamine ja juhtimine on eesmärgipärane ja kaasav, ei kehti iga kooli igas õppekavarühmas. Ennekõike puudutab see neid koolide õppekavarühmi, kus hindamise tulemusel pikendati õppe läbiviimise õigust kolmeks aastaks. Näiteks info- ja kommunikatsioonitehnoloogia õppekavarühma 2015. a valdkondlikus kokkuvõttes toodi välja, et sageli on õppekavarühma juhtimisel ja arendamisel vastutuse jaotus ebaselge, osapoolte kaasamine vähene ning vaja on määratleda selgemalt õppekavarühma roll ja arengusuunad koolis. 2015. a pikendati mitmel juhul selles õppekavarühmas õppe läbiviimise õigust kolmeks aastaks.

Personali vastavus kvalifikatsioonile

Personali vastavus nõuetele on selgelt akrediteeritud õppekavarühmade tugevus. Välja on toodud mitmeid personali puudutavaid tugevusi: **kutseõpetajad** on kvalifitseeritud, suure kogemusega, kompetentsed ja motiveeritud; tugipersonal on pühendunud ja asjatundlik. 2015. a hinnatud 12 kooli info- ja kommunikatsioonitehnoloogia õppekavarühma kõigis hindamisaruannetes on õpetajad märgitud tugevusena. Positiivsena tuuakse välja stabiilne, motiveeritud, ühte hoidev ja pühendunud personal, selle piisavus ja pädevus.

Praktikute, tööandjate ja erialaspetsialistide kaasamine õppetöösse on tugevusena ära märgitud näiteks 2011–2015. a toimunud akrediteerimiste kokkuvõtetes ja õppekavarühmade hindamisaruannetes. Õppekavarühmades oli praktikutena õppetööd läbi viima kutsutud ka oma kooli vilistlasi. Praktikute kaasamine on aidanud tagada koolipõhise õppe seotust praktilise töövaldkonnaga. 2017. a akrediteeritud õppekavarühmades oli üha enam rakendatud töökohapõhist õpet, kaasates valdkonna praktikuid õppetöösse (Valgamaa KÕK, Haapsalu KHK, Ida-Virumaa KHK).

Õppekavaarendus

Akrediteerimise algusaastatel loeti tugevuseks väljundipõhistele õppekavadele üleminekut. Õppekavade reformi käigus toimus nendel aastatel väga intensiivne

Õppekavade arendamine koostöös regiooni tööandjate ja teiste partneritega, et õppekavad arvestaksid tööturu vajadusi ja sihtgruppide ootusi.

Õppekavaarendus ja uute õppekavade väljatöötamine on olnud järjepidev nii taseme- kui täiendusõppes. Selle ajendiks oli ühest küljest kutsestandardite muutmine, teisalt soov ja vajadus laiendada pakutavat õpet. Sealjuures on tehtud koostööd nii töömaailma kui ka teiste kutseõppeasutustega.

Kitsaskohad

Personali arendamine ja planeerimine

Kuigi personali vastavus nõuetele oli selgelt õppekavarühmade tugevus, oli personali arendamine siiski sagedamini arenguvaldkond. 2011–2013 a kokkuvõttes toodi välja personali puudutavad kitsaskohad: kutseõpetajad on ülekoormatud, arendustöös osalemiseks ei jätku aega, nende sisuline kvalifikatsioon jääb maha kiiresti arenevast töömaailmast, noorte kutseõpetajate järelkasv on vähene. 2014. a kokkuvõttes leiti, et kutseõpetajate erialased teadmised ja oskused vajavad pidevat värskendamist. Tervishoiu ja sotsiaalteenuste õppekavarühma 2015. a kokkuvõttes ilmnes üldine probleem: õpetajate arendamine on sageli võimaluste-, mitte vajadustepõhine. Vajadus on süsteemsema personaliarenduse järele, mis põhineks arenguvestlustel ning sisaldaks ka tunnustamist.

Väljundipõhiste õppekavade ning kaasaegse õpikäsituse rakendamine loob vajaduse ka pedagoogilisteks täienduskoolitusteks. Kuigi üldiselt kasutavad õpetajad kaasaegseid ja mitmekesiseid meetodeid, märkisid hindamiskomisjonid läbi aastate üsna sageli, et õppemeetodid ei ole ajakohased ning uued tehnoloogiad ei jõua õppijateni. Hindamiskomisjonide hinnangul vajasisid õpetajad enam meetodilist tuge, koolituste maht ja valik ei pruukinud olla piisavad, et tagada uute õppekavade edukas rakendamine ja digipädevuste arendamine. Ka veel 2017. a olid mõnes kooli õppekavarühmas õppe- ja hindamise meetodid ühekülgsed ning õpetajate digitaalsed oskused ning e-õppematerjalide kasutamine vähesed. Komisjonid soovitasid koostada senisest enam e-õppe kursuseid ja kasutada ka teiste koolide poolt loodud valdkonna e-õppematerjale.

Aastate lõikes on läbivalt olnud kitsaskohaks, et õpetajate stažeerimine töökeskkonnas ei ole süsteemne ega järjepidev. 2015. a valdkondlike kokkuvõtete põhjal ei olnud piisavalt stažeerimisvõimalusi näiteks ei puitmaterjalide töötamise ega ka tervishoiu ja sotsiaalteenuste õppekavarühmas. Stažeerimine töökeskkonnas ei ole ka 2018. aastaks süsteemselt rakendunud. 2017. a kokkuvõtte põhjal on ikka veel koolide õppekavarühmi (nt elektrienergia ja energeetika ning transporditeenused), kus kutseõpetajad ei ole stažeerimas käinud või toimub see õpetaja enda initsiatiivil, kuid süsteemne stažeerimisplaan puudub. Mõnel juhul

puudusid õpetajatel võimalused osaleda välisprojektides või (välis)ettevõtetes stažeerida.

Probleemne on personali planeerimine – kutseõpetajate vanuseline struktuur ei ole tasakaalus, raskusi on uute õpetajate värbamisega, järelkasv on vähene. Juba esimese akrediteerimisaasta kokkuvõttes on kitsaskohana välja toodud pedagoogide nappus ja ülekoormatus. 2017. a kokkuvõttes pöörasid komisjonid mitmel juhul kooli tähelepanu sellele, et õppekavarühmas on vaid üks või kaks põhiõpetajat, kellele on kuhjunud kogu vastutus õppetöö planeerimisel, korraldamisel ja läbiviimisel. Seega on õppekavarühma põhiõpetajate töökoormus väga suur, neil ei jätku aega arendustöös osalemiseks ning personali jätkusuutlikkus ei ole tagatud.

Õppeprotsessi eesmärgistamine ja järjepidev parendamine

Akrediteerimise algusest peale on olnud suur ja põhimõtteline probleem – napib õppeprotsessi eesmärgistamise ja järjepideva parendamise oskusi ja kogemusi. Sageli puudub ühiselt kokku lepitud õppekavarühma arengusuund, terviklik õppekavastrateegia.

Arenguvisioonid, -plaanid ja tegevuskavad on pahatihti ebamäärased ja üldsõnalised. Näiteks on 2011–2013 akrediteerimise kokkuvõttes välja toodud, et kooli õppekavarühmal ei ole sageli selget tulevikusihti. 2015. a info- ja kommunikatsioonitehnoloogia, tervishoiu ja sotsiaalteenuste ning disaini õppekavarühmade hindamiskomisjonid märkisid, et õppekavarühma arengusuund on teadmata, puudub visioon, ei ole seatud konkreetseid eesmärke ega mõõdikuid, puudub tegevuskava eesmärkide täitmiseks.

Tagasiside kogumine ja eriti selle tulemuste analüüs ning kasutamine konkreetseteks parendustegevusteks oli kitsaskoht 2011–2015 ja ka kordusakrediteerimistel 2017–2018. Tagasisidet erinevatelt huvigruppidele küll kogutakse, kuid ei seda ei analüüsita ega kasutata õppekavarühma arendamiseks. Sihtrühmadelt tagasiside küsimisel tuleks neid hiljem ka informeerida tehtud muudatustest, nagu on märgitud nt puitmaterjalide töötuluse õppekavarühma 2015. a kokkuvõttes.

Praktika korraldus ja sisu

Kuigi praktika korraldus ja sisu ei ole alati ja igas valdkonnas (nt puitmaterjalide töötuluse ning tervishoiu ja sotsiaalteenuste õppekavarühmades 2015) probleemikoht, kuulub praktikat puudutav siiski pigem parendusvaldkonda.

Juba 2011–2013 kokkuvõttes on probleemina välja toodud, et praktika korraldus ja sisu ei ole kooskõlas õppe eesmärkidega, praktika tulemuslikkust ei hinnata lähtuvalt õpiväljunditest ja seega. Koolipoolne koostöö praktikabaasidega ei ole järjepidev, praktikakohapoolseid juhendajaid sageli ei koolitata, praktika monitooring on ebapiisav. Samadele järeldustele jõudsid ka nii 2014. kui ka 2017. a hindamiskomisjonid. Praktikaettevõtete hindamis- ja tunnustamissüsteemi ei olnud mõnel pool olemas veel ka 2017. a, ka koolipoolne praktika monitooring oli jätkuvalt

arenguvaldkond. Seega võib väita, et olukord praktika korraldamisel, läbiviimisel ja hindamisel ei olnud paranenud.

Komisjonid on mitmetel juhtudel näinud ka vajadust praktikaettevõtete ringi laiendamiseks, et kõik õpiväljundid saaksid omandatud. Näiteks info- ja kommunikatsioonitehnoloogia õppekavarühma hindamistel 2015. a soovitasid komisjonid mitte piirduda kohalike ettevõtetega, vaid laiendada praktikaettevõtete profiili, kaasates suuri IT-ettevõtteid üle Eesti. Komisjonid soovivad ka praktikavõrgustike ja vastavate andmebaaside loomist, samuti välispraktika võimaluste kasutamist.

Õppijate arvu vähenemine ja suur väljalangevus

Suur väljakutse on õppijate arvu vähenemine ja jätkuvalt suur väljalangevus. Väljalangevuse põhjused vajavad sügavamat analüüsi, kui seda senini õppekavarühmades tehakse. 2015. a kokkuvõttes on välja toodud, et tugistruktuurid, õppijate nõustamine ja pedagoogide pädevus HEV jt õppijate toetamisel on ebapiisav. 2016. a hindamiskomisjonid on soovitanud leida võimalusi ja ressursi erialade turundamiseks, pakkuda enam töökohapõhist õppevormi ja paindlikumat õppekorraldust, et õppijate väljalangevust vähendada ja töötavatele täiskasvanutele sobilikku õpet pakkuda. Kutseõppe õppekavarühmade akrediteerimise tulemuste põhjal saab välja tuua Eesti kutseõppe peamised tugevused ja kitsaskohad.

TUGEVUSED	KITSASKOHAD
kaasaegne õppekeskkond ja tehnoloogia	ressursse ei kasutata optimaalselt
personal vastab kvalifikatsioonile, õpetajad on pühendunud ja kogenud, kaasatud on praktikud	kutseõpetajate vanuseline struktuur ei ole tasakaalus; õpetajad on ülekoormatud, personali arendus, sh stažeerimine, ei ole süsteemne
õppekavaarendus on järjepidev ja toimub koostöös tööandjatega	e-õppevahendite kasutamine on vähene; õppe- ja hindamismeetodid on ühekülgsed, osapoolte tagasiside kasutamine õppeprotsessi arendamiseks on vähene
töökohapõhise õppevormi rakendamine	õppijate arv väheneb ja väljalangevus on suur
eestvedamine ja juhtimine on süsteemne ja kaasav	arenguvisionid, -plaanid on ebamäärased; vastutuse jaotus juhtimisel on ebaselge
tööandjatega tehakse koostööd, nende huvidega arvestatakse (õppekavad, valikained)	praktikakohapoolseid juhendajaid ei koolitata; praktikakohti ei eelhinnata, praktika korraldus ja sisu ei ole kooskõlas

õppe eesmärkidega ega õpiväljunditega;
koostöö tööandjatega on formaalne

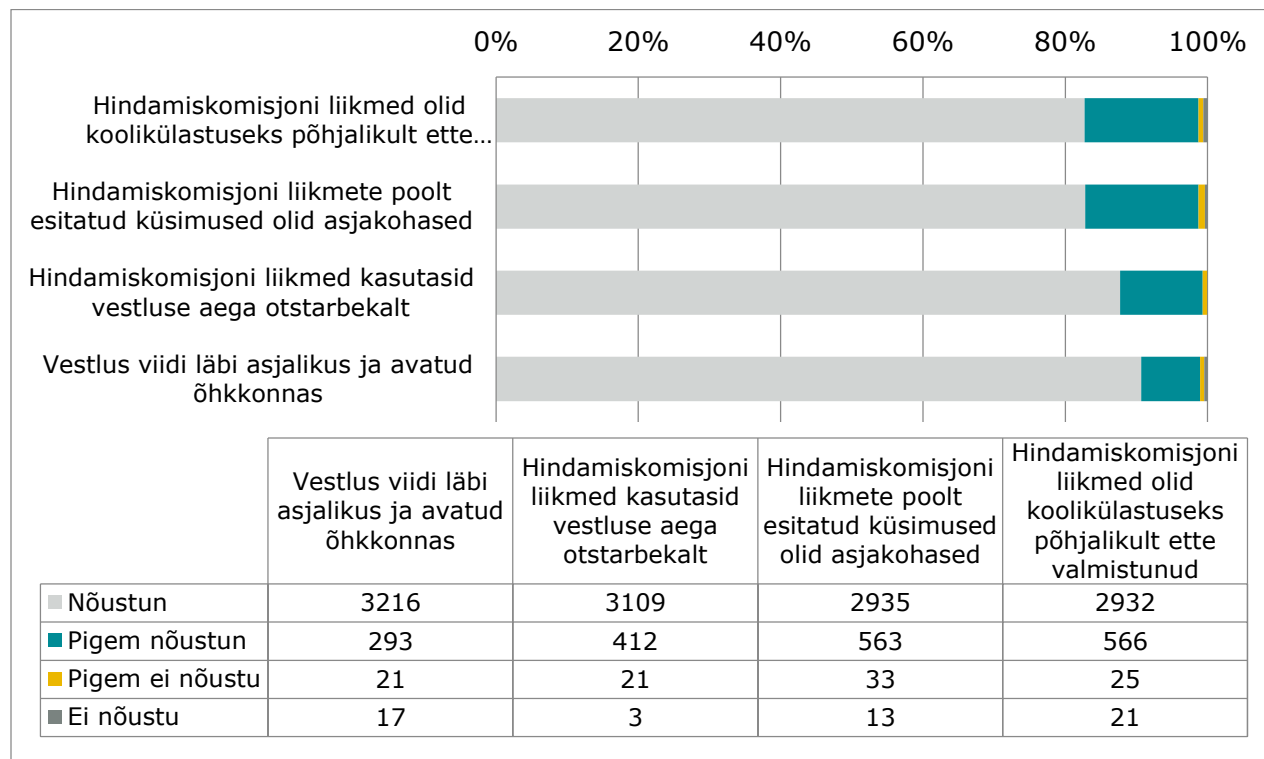
Tabel 1. Eesti kutseõppe peamised tugevused ja kitsaskohad akrediteerimistulemuste põhjal

Osapoolte tagasiside akrediteerimisprotsessile

Koolide tagasiside hindamiskülastusele

EKKA on kõikidel aastatel küsinud hindamiskülastusele tagasisidet komisjoniga kohtunud inimestelt elektroonilises keskkonnas kohe pärast külastust (enne hindamisaruande kooli saatmist, et vastused ei oleks hinnangutest mõjutatud). Hindamiskomisjonide tööle on tagasisidet andnud ligi 3550 intervjuudes osalejat, sh õpilaste esindajad, tööandjad, kutseõpetajad, praktikajuhendajad ettevõtetes. Läbi kõikide aastate on intervjuudes osalenute rahulolu komisjonide tööga kõrge.

Kommentaaride põhjal võib öelda, et eriti hinnatakse komisjoniliikmete põhjalikku ettevalmistust ja kompetentsust ning avatud, sõbraliku ja konstruktiivse õhkkonna loomist külastusel. Tunnustatakse täpset ajakasutust, asjakohaseid küsimusi ja kokkulepitud ajakavast kinnipidamist.

Joonis 5. Tagasiside hindamiskülastustele 2011–2018

Koolikülastuse õnnestumisele aitas kaasa komisjoniliikmete tegutsemine meeskonnana. Seda panid tähele ka koolid, olgu näiteks üks juhtkonna esindaja kommentaar: „*Kõik komisjoni liikmed töötasid ühtse meeskonnana, olid väga avatud ja toetavad. Hoiak positiivne, mis aitas akrediteeritavate paratamatuid pingeid maandada.*”

Kutseõpetajad on tagasisides hindamiskülastusele öelnud: „*Vestlus oli igati meeldiv, sest õhkkond oli sõbralik ja komisjoni liikmed tundsid tõeliselt huvi meie saavutuste kui ka tulevikuplaanide vastu, mis toetas igati positiivset õhkkonda.*” „*Hea on rääkida asjast asjatundjatega, see arendab igal juhul!*” Kommentaaridest peegeldub, et komisjonide külastused olid koolides oodatud ja väärtustatud: „*Kindlasti võiks niisuguseid kokkusaamisi korraldada, sest need on kooli arengus olulise kaaluga.*” Pedagoogid ja tugistruktuuri esindajad tõid esile külastuste lisaväärtuse: „*Toimus meeldiv vestlus, saime oma mõtteid arutleda ja meile pakuti toredaid ettepanekuid parendamiseks.*”

Lisamata ei saa jätta näidet õpilase arvamusel: „*Võttis päris palju aega, aga sellise asja jaoks pole ajast ju kahju.*”

Intervjueeritavate kommentaarid olid kriitilised, kui nad märkasid, et komisjoniliikmete ettevalmistus on ebapiisav, õhkkond pingeline, suhtumine eelarvamuslik. Rahulolematust oli, kui kokkulepitud päevakavast ei peetud kinni või i aega kasutati ebatõhusalt – intervjuu küsimused olid ühekülgsed või laialivalguvad.

EKKA pööras kriitilistele kohtadele tähelepanu komisjonide seminaridel ning toetas arutelude ja heade näidete toel külastuste tõhusamat kavandamist.

Heameel on tõdeda, et asjatundlike ekspertide tagasisidest ja soovitustest nägid koolid kasu, tööandjate soovitusi võeti väga tõsiselt. Näiteks on kutseõpetaja arvanud, et kooli võiks külastada isegi sagedamini, sest „*komisjon andis kinnituse, et teeme õiget asja; hea on tõdeda, et professionaalne komisjon on õpetaja tööst huvitatud ja ega siis tööõõmgi tulemata jää.*”

Hindamiskspertide tagasiside akrediteerimisprotsessile

Iga akrediteerimisperioodi lõpus küsis EKKA tagasisidet ka hindamiskomisjonide liikmetelt hindamisele eelnenud koolituse, hindamiskriteeriumide ja aruande vormi arusaadavuse, hindamisprotsessi korralduse, komisjonide sisemise töökorralduse ja EKKA büroo toe piisavuse kohta.

Kokkuvõtvalt tõdesid hindamiskspertid, et eelnenud koolitus toetas hindamisprotsessi (nt pidas akrediteerimise esimesel aastal 64% vastanutest

eelnenud koolitust hindamisprotsessi toetavaks, ülejäänud nõustused väitega osaliselt).

EKKA tuge protsessis pidas tõhusaks läbi aastate 80–100% vastanutest.

Hindamisprotsessile eelnenud koolituselt oleksid eksperdid algusaastatel rohkem eeldanud keskendumist praktilisele aruande kirjutamisele, hindamiskriteeriumide täpsustamist ning komisjoniliikmete omavaheliste arusaamade ühtlustamist. EKKA korraldas tagasisidet arvestades lisaks hindamiskspertide põhikoolitusele külastusele eelneva seminari, kus komisjon alustas tööd konkreetse õppekavarühma eneseanalüüsi aruandega ja külastuse kavandamisega.

Hindamiskomisjonide töökorralduse osas toodi välja komisjonide esimeestele langev ebaproportsionaalselt suur töökoormus ning vahel ka raskused hindamiskülastuseks ühise aja leidmisel. EKKA täpsustas komisjonide liikmete tööülesandeid ja rolli ning suurendas vajadusel komisjoni liikmete arvu.

Koolide ja hindamiskspertide tagasiside oli sisendiks rühmatöödele ja aruteludele EKKA korraldatud koolide ja ekspertide seminaridel. Paljud kutseõppe eksperdid olid aastate jooksul nii hinnatava kui ka hindaja rollis, mis toetas eneseanalüüsi koostamist ja külastuse kavandamist oma koolis. Ühiselt leiti kitsaskohtadele lahendusi ning toodi esile tulemusliku hindamiskülastuse ja kogu hindamisprotsessi kriitilised edutegurid:

- sisukas ja konkreetne õppekavarühma aruanne koolilt,
- vastastikune eelarvamustevaba ja positiivne hoiak,
- komisjoni põhjalik eeltöö ja konteksti tundmine,
- komisjoniliikmete võrdne panus aruande koostamisse,
- komisjoni kui terviku kompetents.

Koolijuhtide tagasiside ja ootused akrediteerimisprotsessile pilootvooru lõpus

Kolme esimese aasta möödudes oli enamikul kutseõppeasutustel juba kaalukas akrediteerimiskogemus. EKKA kutsus koolijuhid 2013. aasta maikuus ümarlauda, et kuulda ja üheskoos arutleda, mis on õppekavarühmapõhise akrediteerimise lisaväärtus kooli arengule ning mis on ootused akrediteerimisprotsessile. Koolijuhid tõid esile, et eelkõige on akrediteerimine soodustanud õppekavarühma tasandil eestvedamist, vastutust ja rolli õppevaldkonna arengu kavandamisel ning andnud juhtkonnale vaate õppekavarühma(de)st tervikuna. Koolijuhtide ootus oli, et aja- ja töömahuka akrediteerimisprotsessi tulemusi arvestaksid vääriliselt nii koolipidaja,

tööandjate liitunud kui ka partnerorganisatsioonid. Võimaliku näitena toodi, et kooli akrediteerimistulemused võiksid olla aluseks koolijuhtide tulemuslikkuse hindamisel, sh direktoriga arenguvestluse aluseks. Kõlama jäi kutseõppeasutuste juhtide sõnum välishindamissüsteemile tervikuna – erinevad välishindamised (kutse)hariduses peaksid olema sidusamad ning nende läbiviimine optimaalse aja- ja ressursikasutusega ka kooli vaates.

Koolide tagasiside akrediteerimisprotsessile

2016. aastal oli enamus koolide õppekavarühmadest akrediteeritud. Suurematel kutsehariduskeskustel oli selleks ajaks juba väga suur akrediteerimiskogemus. EKKA alustas kutseõppe kvaliteedi hindamise uue mudeli väljatöötamist ning korraldas seminarid Eesti erinevate regioonide kutseõppeasutustes eesmärgiga saada tagasisidet senisele protsessile sisendina uue mudeli väljatöötamise arendusrühmale. Kokku külastati 12 kooli. Seminaridel arutleti koolide esindajatega, mis oleks optimaalne hindamisühik, missugust kompetentsi ootavad koolid hindamiskomisjonilt ning mis muudatused oleksid vajalikud eneseanalüüsi struktuuris ja hindamise korralduses.

Kokkuvõtte osapoolte tagasisidest senisele akrediteerimise protsessile on toodud kutseõppe kvaliteedi hindamise kontseptsioonidokumendis (EKKA, 2018). Tagasiside põhjal saab koondada akrediteerimisprotsessi peamised tugevused ja kitsaskohad.

TUGEVUSED	KITSASKOHAD
Akrediteerimine on õpetanud õppekavarühmapõhiselt lähenema. Kooli sisehindamine on läinud sisukamaks ja konkreetsemaks	Akrediteerimise tulemustega arvestamine ja mõju riiklikul tasandil on ebaselge (nt RKT jaotamisel, koolijuhi töö hindamisel)
Akrediteerimise hindamisvaldkonnad on kooli jaoks olulised, koolid viivad sisehindamist läbi nendega kooskõlas	Peamine eesmärk on saada 6-aastane akrediteering, ettepanekud on jäänud teisejärguliseks
Akrediteerimine toob välja õppekavarühma eripärad	Võrdlusandmeid on raske saada, HaridusSilm ei ole ajakohane
Pedagoogiline kompetents hindamiskomisjonides, väärt on õppekasvatusekspert teisest koolist	Hindamiskomisjonide ebaühtlus hindamisel. Komisjonide vaade ja kogemus on ebaühtlane

Sisulisest dialoogist sündinud ettepanekud ja kogemuste vahetus kolleegiga on kasulikud	Kohati on tunda komisjoni eelarvamusi või jäiku hoiakuid
Koolile on kasulik kogemus, kui oma töötaja osaleb protsessis hindajana, kahepoolne kogemus toetab eneseanalüüsi koostamist	Hindamiskriteeriumid ja mille alusel komisjon otsuse teeb, ei ole piisavalt selged
Kõige suurem väärtus koolile on hindamisaruandes toodud sisulised ettepanekud	Liialt keskenduti dokumentidele, mitte kuidas need on õppetöös rakendatud

Tabel 2. Akrediteerimisprotsessi tugevused ja kitsaskohad

Senisele kogemusele toetudes tegid koolid ka sisulisi ettepanekuid, kuidas kutseõppe kvaliteedi hindamisega edasi minna ning millele hindamisel keskenduda. Toodi välja, et välishindamine peaks olema rohkem kujundav tagasiside. Õppeprotsess ja selle olulised aspektid peaksid tulema rohkem ja sidusamalt esile. Eelkõige on koolidele vaja toetust ja heade praktikate jagamist (nt lõimumise ja võtmepädevuste omandamise hindamise küsimustes).

Mõned õppekavarühmad võiks hinnata koos, nt toitlustus ja teenindus, logistika ja transport, kuna need on nii läbi põimunud ning lähedaste õppekavarühmade eraldi hindamine ei ole otstarbekas.

Rahvusvaheline komisjon oleks mõne kooli jaoks huvitav, kuid peljatakse, et rahvusvahelised eksperdid ei pruugi meie süsteemidest aru saada. Pigem on soovitud kogemuste vahetamist, hea mõte oleks kaasata valdkondlikke väliseksperthe nt HEV õpilaste õpetamisel või kes tulevad koolile või valdkonnale sarnasest keskkonnast ja annavad koolile edasi oma kompetentsi.

Koolide tagasisidega arvestati kutseõppe kvaliteedi hindamise kontseptsiooni väljatöötamisel ja kutseõppeasutuse seaduse muudatusettepanekute tegemisel.

Üleminek kutseõppe õppekavarühmade kvaliteedi hindamisele

Alates 2019. aastast toimub kutseõppe kvaliteedi hindamine uute põhimõtete alusel vastavuses 01.01.2019 jõustunud kutseõppeasutuse seadusega, mille alusel sisenevad regulaarsesse kvaliteedi hindamisse koolide õppekavarühmad (kokku 237), kus senine kuue-aastane akrediteering loeti tähtsajatuks õppe läbiviimise õiguseks.

Kutseõppe õppekavarühmade akrediteerimine 2011–2018

Kõige olulisem muudatus uue mudeli puhul ongi kvaliteedi hindamise lahti sidumine õppe läbiviimise õigusest.

Kutseõppe kvaliteedi hindamise eesmärk on kujundava tagasiside kaudu toetada õppimiskeskse koolikultuuri arengut ning suurendada kutsehariduse usaldusväarsust.

Kutseõppe kvaliteedi hindamisel on fookus senisest veelgi enam ja sidusamalt õppeprotsessil. Korralduslikult on võimalik hinnata sama õppesuuna või ka erinevate õppesuundade õppekavarühmi samaaegselt.

Kutseõppe kvaliteedi hindamine võimaldab koolil saada tagasisidet õppeprotsessi kvaliteedi kohta ja soovitusi selle arendamiseks ning kasutada sõltumatu välishindamise tulemusi kooli strateegilises juhtimises. Samuti võimaldab sõltumatu kvaliteedi hindamine informeerida huvigruppe (õppijad, töömaailm, riik, ühiskond laiemalt) kutseõppe vastavusest siseriiklike nõuete, arengukavaliste eesmärkide, töömaailma vajaduste ja õppijate ootustega.

Kutseõppe õppekavarühmade kvaliteedihindamise korraldamise on Haridus- ja Teadusministeerium jätkuvalt usaldanud EKKAle.

Kasutatud materjalid

Kroonmäe, Marge; Tüür, Liia; Mattisen, Heli (2012) Kutseõppe õppekavarühmade akrediteerimine -pilotvoor 2011

Kroonmäe, Marge (2013) Kokkuvõte kutseõppe õppekavarühmade akrediteerimisest aastatel 2011–2013.

Seema, Riin; Kroonmäe, Marge; Mattisen, Heli (2015). Ülevaade kutseõppe tasemeõppe õppekavarühmade akrediteerimisest 2014. aastal hindamiskomisjonide aruannete põhjal. Uuringu kokkuvõte.

Kroonmäe, Marge; Lauri, Liia; Puik, Margit (2016) Kutseõppe õppekavarühmade akrediteerimisest. Ülevaade haridussüsteemi välishindamisest 2015/2016. õppeaastal

Kroonmäe, Marge; Puik, Margit; Luhtaru, Reelika (2018) Kutseõppe õppekavarühmade akrediteerimise 2017. aasta tulemused. Lk 44–46 Väljaandes Ülevaade haridussüsteemi välishindamisest 2017/2018

Kroonmäe, Marge; Taimsoo, Reet (2017) Kutseõppe õppekavarühmade akrediteerimise 2016. aasta tulemused

EKKA (2018) *Kutseõppe kvaliteedi hindamine. Kontseptsioon*